

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105



Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.110>

УДК 657.37:69:336.77

Л. О. Згалам-Лозинська,

д. е. н., професор, професор кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2063-5738>

В. В. Шовківська,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування, заступник головного бухгалтера,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2379-0362>

Т. М. Іванова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8883-7881>

ВПЛИВ МЕТОДІВ ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ ЗА IFRS 15 ТА IAS 37 НА ВАРТІСТЬ БОРГУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО СЕКТОРУ

L. Zgalat-Lozynska,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of
Economic Theory, Accounting, and Taxation,*

Kyiv National University of Construction and Architecture

V. Shovkivska,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic
Theory, Accounting and Taxation, Deputy Chief Accountant,*

Kyiv National University of Construction and Architecture

T. Ivanova,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economic
Theory, Accounting and Taxation,*

Kyiv National University of Construction and Architecture

THE IMPACT OF METHODS OF REVENUE RECOGNITION AND PROVISIONS UNDER IFRS 15 AND IAS 37 ON THE COST OF DEBT OF CONSTRUCTION SECTOR ENTERPRISES

У статті досліджуються теоретико-методичні засади впливу облікових рішень щодо визнання доходів і забезпечень відповідно до IFRS 15 «Дохід від договорів з клієнтами» та IAS 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» на вартість боргу підприємств будівельного сектору. Обґрунтовано, що в будівельному секторі, де фінансовий результат формується під впливом довгострокових договорів, значної частки незавершеного виробництва й контрактних активів, авансових платежів, гарантійних зобов'язань, штрафних санкцій та ризику виникнення обтяжливих контрактів, методи визнання доходів за IFRS 15 і оцінювання забезпечень за IAS 37 визначають не лише показники бухгалтерського прибутку, а й якість інформаційної бази для оцінювання кредитного ризику підприємства. Доведено, що методи визнання доходів за IFRS 15 та оцінювання забезпечень за IAS 37 впливають на вартість боргового капіталу будівельних підприємств через формування рівня

стабільності прибутку, повноти розкриття інформації та передбачуваності майбутніх грошових потоків, які використовуються кредиторами під час оцінювання кредитного ризику. Обґрунтовано, що облікова політика за IFRS 15 та IAS 37 може розглядатися як інструмент впливу на вартість боргового фінансування. Запропоновано методичний підхід до оцінювання облікового впливу на вартість боргового капіталу, який передбачає використання індикаторів консерватизму визнання доходу, інтенсивності забезпечень, динаміки забезпечень, якості розкриття інформації та фінансового ризику.

The article examines the theoretical and methodological foundations of the impact of accounting decisions related to revenue recognition under IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers and the recognition and measurement of provisions under IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets on the cost of debt of construction enterprises. It is substantiated that in the construction sector, where financial results are shaped by long-term contracts, a significant share of work in progress and contract assets, advance payments, warranty obligations, penalties and the risk of onerous contracts, revenue recognition methods under IFRS 15 and provision measurement approaches under IAS 37 form not only reported accounting profit but also the information basis for credit risk assessment. It is proved that accounting decisions made under IFRS 15 and IAS 37 may affect the cost of debt of construction enterprises through changes in earnings stability, disclosure quality and the predictability of future cash flows used by creditors in assessing a borrower's risk profile. A methodological approach to assessing the accounting impact on the cost of debt is proposed, which includes indicators of revenue recognition conservatism, provision intensity, provision volatility, disclosure quality and financial risk. The approach also allows accounting data to be linked with lending terms, covenant analysis and assessment of long-term solvency risks in credit practice settings and reports. The scientific novelty of the study lies in substantiating an integrated approach according to which accounting policy under IFRS 15 and IAS 37 is considered as an instrument

influencing the cost of debt financing, since the quality of revenue recognition, provision measurement and disclosure determines the level of creditors' confidence in financial statements. The practical value of the results lies in the possibility of using the proposed provisions by construction enterprises, creditors, auditors and analysts to improve financial reporting transparency, reduce information asymmetry and support credit decision-making.

Ключові слова: *IFRS 15, IAS 37, міжнародні стандарти фінансової звітності, визнання доходу, забезпечення, умовні зобов'язання, будівельні підприємства, вартість боргу, кредитний ризик, облікова політика, фінансова звітність.*

Keywords: *IFRS 15, IAS 37, international financial reporting standards, revenue recognition, provisions, contingent liabilities, construction enterprises, cost of debt, credit risk, accounting policy, financial reporting.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Будівельний сектор належить до видів економічної діяльності, у яких фінансовий результат формується під впливом тривалого розриву між укладанням договору, виконанням робіт, прийманням результатів замовником, остаточними розрахунками та завершенням гарантійного періоду. Відповідно фінансова звітність будівельного підприємства не є лише ретроспективним відображенням здійснених операцій, а містить значний обсяг професійних суджень щодо ступеня завершеності робіт, очікуваної винагороди, модифікацій договорів, майбутніх витрат, гарантійних зобов'язань, штрафів, судових спорів і можливих збитків за обтяжливими контрактами.

У таких умовах особливого значення набувають IFRS 15 «Дохід від договорів з клієнтами» [1] та IAS 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [2], оскільки вони регламентують порядок відображення двох найбільш чутливих до оцінкових суджень груп показників, а саме доходів за

договорами з клієнтами та забезпечень майбутніх витрат і втрат. IFRS 15 визначає принципи визнання доходу з урахуванням характеру, суми, часу та невизначеності грошових потоків, тоді як IAS 37 встановлює вимоги до визнання і розкриття забезпечень та умовних зобов'язань, що мають невизначений строк або суму погашення [1; 2]. Вищезазначені положення мають як методичне, так і фінансово-економічне значення, оскільки впливають на прибутковість, ліквідність, леверидж, покриття відсотків і чисті активи, які використовуються кредитором під час оцінювання кредитного ризику та визначення умов боргового фінансування.

Проблема полягає в тому, що одна й та сама економічна сутність довгострокового будівельного контракту може бути відображена у звітності з різним рівнем обачності, деталізації та прозорості. Якісне застосування IFRS 15 та IAS 37 зменшує інформаційну асиметрію між підприємством і кредитором, сприяє точнішому прогнозуванню майбутніх грошових потоків і може знижувати ризикову надбавку в процентній ставці. Натомість передчасне визнання доходів, недооцінювання забезпечень або неповне розкриття інформації підвищують невизначеність, посилюють недовіру кредиторів і збільшують вартість боргу, що вимагає додаткового інструмента фінансової комунікації з банками, інвесторами, аудитором, замовниками й регуляторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення зв'язку між якістю фінансової звітності, розкриттям інформації та вартістю капіталу має ґрунтовну теоретичну базу. У працях С. Leuz і R. Verrecchia доведено, що підвищення рівня розкриття зменшує інформаційну асиметрію та впливає на вартість капіталу [3]. Р. Sengupta зазначає, що компанії з якіснішим корпоративним розкриттям мають нижчу вартість боргового фінансування, оскільки кредитори сприймають деталізовану звітність як чинник зниження ризику дефолту [4]. J. Francis, R. LaFond, P. Olsson і K. Schipper встановили зв'язок між нижчою якістю нарахувань і вищими витратами на залучення капіталу [5], а S. Bharath, J. Sunder і S. Sunder

показали, що якість бухгалтерської інформації впливає на параметри боргових контрактів і вибір джерел позикового фінансування [6].

Окремий напрям досліджень стосується економічних наслідків запровадження МСФЗ. Н. Daske, L. Nail, C. Leuz і R. Verdi підкреслюють, що ефекти переходу на міжнародні стандарти залежать не лише від формального їх прийняття, а й від реальних стимулів підприємств до прозорого звітування [7]. А. Florou і U. Kosi доводять, що застосування МСФЗ може полегшувати доступ до ринків боргу, особливо за умов належного інституційного середовища [8], тоді як S. Cascino і J. Gassen акцентують, що зіставність фінансової інформації визначається рівнем фактичного дотримання стандартів [9]. Питання визнання доходу як ключового елемента фінансової звітності досліджували К. Schipper, С. Schrand, Т. Shevlin і Т. Wilks, які обґрунтовували необхідність переходу до узгодженої моделі відображення договорів з клієнтами [10]. У контексті IFRS 15 це має особливе значення для будівельних контрактів, оскільки підприємство повинно визначити договір, зобов'язання до виконання, ціну операції, порядок її розподілу та момент або період визнання доходу з урахуванням контролю над активом, права на оплату й достовірності вимірювання прогресу [1; 11]. Дослідження IAS 37 переважно зосереджуються на оцінковій природі забезпечень та умовних зобов'язань. А. Lopes і А. Reis доводять, що такі показники можуть враховуватися ринком під час оцінювання підприємства, оскільки відображають невизначеність майбутніх відтоків ресурсів [12]. Для будівельних компаній це особливо важливо через наявність гарантійних ремонтів, штрафів, судових претензій, компенсацій замовникам і ризику збиткових договорів.

Українські науковці також досліджують проблеми впровадження МСФЗ, трансформації фінансової звітності та підвищення її корисності для зовнішніх користувачів. М. Лучко і Н. Мельник аналізують практичні аспекти переходу на МСФЗ і підкреслюють зростання ролі професійного судження бухгалтера [13]. Л. Гевлич і І. Гевлич систематизують методичні

положення застосування МСФЗ та аудиту [14]. Танасієва М.М., Ковальчук Т.М. розглядають фінансову звітність за міжнародними стандартами як інформаційну систему, орієнтовану на потреби інвесторів і кредиторів [15]. У працях Л. Сас, І. Баланюка, Д. Шеленко, М. Василюк, П. Матковського і Л. Гнатишин наголошено, що інтеграція МСФЗ в облікову систему України сприяє підвищенню якості, зіставності та інвестиційної корисності фінансової інформації [16].

Водночас недостатньо розкритим залишається комплексний вплив методів визнання доходу за IFRS 15 та оцінювання забезпечень за IAS 37 саме на вартість боргового капіталу підприємств будівельного сектору. У більшості праць окремо аналізуються наслідки застосування МСФЗ, якість нарахувань, вартість боргу або оцінювання забезпечень, тоді як потребує поглиблення підхід, за якого доходи й забезпечення розглядаються як взаємопов'язані елементи кредитної інформаційної моделі будівельного підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних положень щодо впливу методів визнання доходів за IFRS 15 та забезпечень за IAS 37 на вартість боргового капіталу підприємств будівельного сектору, а також розроблення підходу до оцінювання такого впливу через систему облікових, фінансових і ризикових індикаторів.

Досягнення мети статті обумовило вирішення наступних завдань: узагальнити теоретичні підходи до зв'язку між якістю фінансової звітності, інформаційною асиметрією та вартістю боргу; визначити специфіку застосування IFRS 15 та IAS 37 у будівельному секторі; розробити методичний підхід до оцінювання впливу облікової політики щодо доходів і забезпечень на вартість боргового капіталу; формулювання практичних рекомендацій для будівельних підприємств щодо підвищення прозорості облікової політики, якості розкриття інформації та зниження ризикової надбавки в борговому фінансуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація облікової політики будівельного підприємства в умовах застосування IFRS 15 та IAS 37 має виходити з того, що кредитор оцінює не лише формальний фінансовий результат, а й якість облікових суджень, на підставі яких цей результат сформовано. Якщо прибутковість досягається за рахунок агресивного визнання доходу без достатнього розкриття інформації про змінну винагороду, претензії замовників, гарантійні витрати та ризик збиткових договорів, кредитор обґрунтовано включає до процентної ставки додаткову премію за інформаційну невизначеність.

IFRS 15 вимагає, щоб дохід відображав передання клієнту товарів або послуг у сумі очікуваної компенсації. Для будівельних підприємств найскладнішими є питання визначення періоду задоволення зобов'язання, вибору методу вимірювання прогресу, оцінювання змінної винагороди, відображення модифікацій договору, класифікації контрактних активів і зобов'язань, а також розкриття суджень, що впливають на суму й час визнання доходу. Input-метод, заснований на понесених витратах, забезпечує більш рівномірне відображення виконання договору, проте залежить від точності кошторисів і контролю неефективних витрат. Output-метод краще відображає результат за наявності підтверджених етапів виконання, але може посилювати дискретність доходу та нестабільність рівня прибутковості.

IAS 37 доповнює оцінку будівельного контракту через відображення очікуваних відтоків ресурсів. Забезпечення визнаються за наявності теперішнього зобов'язання, імовірного вибуття ресурсів і можливості достовірної оцінки. У будівництві такими забезпеченнями можуть бути гарантійні ремонти, витрати на усунення дефектів, штрафи за затримку робіт, судові претензії, витрати на демонтаж, рекультивацію, відновлення об'єктів і збитки за обтяжливими договорами. Після вилучення IAS 11 оцінювання обтяжливих контрактів у будівництві безпосередньо пов'язується з IAS 37, а уточнення щодо витрат виконання договору конкретизують склад витрат, які прямо пов'язані з договором [17].

Для модернізації облікової політики важливо розмежовувати консерватизм у визнанні доходу та консерватизм у формуванні забезпечень. У першому випадку обачність зменшує ризик завищення прибутку, якщо критерії IFRS 15 не виконані або прогрес не може бути достовірно вимірний. У другому випадку своєчасне визнання забезпечень за IAS 37 підвищує інформаційну якість звітності, якщо такі забезпечення обґрунтовані, послідовні та належно розкриті. Водночас надмірна або нестабільна величина забезпечень може сприйматися кредиторами як сигнал операційних проблем, слабкого договірного контролю, високої дефектності робіт або ризику майбутніх касових розривів.

Таким чином, облікова політика будівельного підприємства повинна забезпечувати баланс між достовірністю, обачністю та аналітичною корисністю. Її модернізація має полягати не в механічному посиленні консерватизму, а у формуванні зрозумілої для кредиторів системи облікових суджень, у якій кожне суттєве рішення щодо доходу або забезпечення має документальне підґрунтя, зв'язок із договором, економічну логіку та належне розкриття у фінансовій звітності.

Водночас у сучасній обліково-аналітичній практиці будівельного сектору вартість боргового капіталу залежить не лише від макроекономічного середовища, рівня заставного забезпечення або кредитної історії підприємства, а й від того, наскільки фінансова звітність дає кредитору можливість оцінити реалістичність доходів, обсяг майбутніх витрат і стійкість грошових потоків. Для будівельних підприємств це має принципове значення, оскільки значна частина господарських операцій здійснюється в межах довгострокових договорів, за якими дата укладення контракту, дата фактичного виконання робіт, момент приймання результату замовником і час остаточного надходження коштів можуть істотно відрізнитися.

У таких умовах IFRS 15 «Дохід від договорів з клієнтами» та IAS 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» формують два

взаємопов'язані інформаційні блоки. Перший блок відображає очікувану економічну вигоду від договорів з клієнтами, другий показує потенційну ціну ризиків, пов'язаних із виконанням таких договорів. Якщо дохід визнається до того, як підприємство фактично набуло права на оплату або передало замовнику контроль над результатом робіт, у звітності може бути сформований завищений прибуток. Якщо ж забезпечення за гарантійними ремонтами, штрафними санкціями, судовими спорами або обтяжливими договорами визнаються несвоєчасно, кредитор отримує неповну інформацію про майбутні відтоки ресурсів. Саме тому вплив IFRS 15 та IAS 37 на вартість боргу проявляється не механічно, а через якість облікових суджень, обачність оцінок і повноту розкриття інформації.

Згідно з IFRS 15 підприємство визнає дохід тоді, коли виконує зобов'язання перед клієнтом шляхом передання товару або послуги, а сума доходу має відображати компенсацію, на яку підприємство очікує отримати право. Для будівельних підприємств найбільш чутливим є питання визначення моменту або періоду визнання доходу. Якщо підприємство будує об'єкт, який контролюється замовником у процесі створення, або не має альтернативного використання для підприємства, а право на оплату за виконану частину робіт є юридично захищеним, дохід може визнаватися протягом часу. У цьому випадку ключовим стає метод вимірювання прогресу виконання договору.

Наприклад, будівельне підприємство уклало договір на спорудження об'єкта вартістю 120000 тис. грн, очікувана собівартість якого становить 100000 тис. грн. Якщо протягом першого року понесено 30000 тис. грн витрат, за методом вхідних ресурсів ступінь виконання договору становитиме 30 %, а дохід, що підлягає визнанню, дорівнюватиме 36000 тис. грн. Якщо ж у другому році додатково понесено 50000 тис. грн витрат, сукупний прогрес зросте до 80 %, а накопичений дохід становитиме 96 000 тис. грн. Такий підхід забезпечує відносно рівномірний розподіл доходу й прибутку між звітними періодами, проте потребує достовірного кошторису,

контролю фактичних витрат і виключення з розрахунку тих витрат, які не відображають реального прогресу виконання робіт.

Інша ситуація виникає тоді, коли підприємство визнає дохід за методом результату, орієнтуючись на підписані акти, завершені етапи або незалежне технічне підтвердження обсягу робіт. Якщо приймання робіт здійснюється нерівномірно, дохід і прибуток можуть коливатися між періодами, що впливає на показники рентабельності, покриття відсотків і виконання кредитних зобов'язань. Для кредитора важливим є не сам вибір методу, а його відповідність економічній сутності договору. Метод, який дає змогу штучно прискорити визнання доходу без підтвердженого права на оплату, підвищує інформаційний ризик і може збільшувати ризикову премію в процентній ставці.

Застосування IAS 37 доповнює аналіз, оскільки забезпечення відображають імовірні майбутні витрати, пов'язані з уже здійсненими подіями. У будівництві типовими є забезпечення під гарантійні ремонти, компенсації замовникам, штрафи за затримку введення об'єкта в експлуатацію, витрати на усунення дефектів, судові спори та обтяжливі контракти. Якщо підприємство уклало договір на виконання робіт за 100 млн грн, але через зростання цін на матеріали та оплату праці очікувані невідворотні витрати збільшилися до 108 млн грн, такий договір набуває ознак обтяжливого. У цьому випадку очікуваний збиток у сумі 8 млн грн має бути відображений через забезпечення, а не прихований до моменту фактичного завершення робіт. Для кредитора своєчасне визнання такого забезпечення є сигналом обачності, однак його значний розмір одночасно вказує на погіршення майбутньої платоспроможності.

Отже, вплив облікової політики на вартість боргу доцільно аналізувати через систему взаємопов'язаних індикаторів, які поєднують показники доходу, забезпечень, фінансових зобов'язань і розкриття інформації.

Першим індикатором є індекс обачності визнання доходу, який доцільно визначати за формулою

$$IOBD = 1 - \frac{KA}{DK} \quad (1)$$

де *IOBD* - індекс обачності визнання доходу;

KA - контрактні активи, відображені у фінансовій звітності підприємства;

DK - дохід від договорів з клієнтами.

Економічний зміст цього показника полягає в тому, що чим меншою є частка контрактних активів у доході від договорів з клієнтами, тим нижчим є ризик передчасного визнання доходу та тим вищою є обачність його відображення у фінансовій звітності. Якщо контрактні активи є значними порівняно з доходом, це може свідчити про наявність доходу, який уже визнаний у звітності, але ще не трансформований у право на виставлення рахунку або реальне грошове надходження. У будівництві така ситуація не завжди є негативною, оскільки вона може бути зумовлена технологічною тривалістю робіт, однак за слабого розкриття інформації вона посилює невизначеність для кредитора.

Другим індикатором є інтенсивність забезпечень, яку доцільно визначати за формулою:

$$I3 = \frac{3}{A} \quad (2)$$

де *I3* - інтенсивність забезпечень;

3 - сума забезпечень, визнаних відповідно до IAS 37;

A - загальна вартість активів підприємства.

Зростання *I3* показника може свідчити про підвищення очікуваних майбутніх відтоків ресурсів, пов'язаних із гарантійними зобов'язаннями, судовими спорами, штрафними санкціями або обтяжливими договорами.

Третім індикатором є мінливість забезпечень, яку доцільно визначати як стандартне відхилення інтенсивності забезпечень за кілька звітних періодів:

$$M3 = \sigma(I3) \quad (3)$$

де *M3* - мінливість забезпечень;

σ - стандартне відхилення;

IЗ - інтенсивність забезпечень за відповідні звітні періоди.

Для кредиторів важливо бачити не лише суму забезпечень, а й причини її зміни, оскільки борг обслуговується майбутніми грошовими потоками, які можуть бути зменшені гарантійними виплатами, штрафами або витратами за судовими рішеннями.

Четвертим індикатором є розрахункова вартість фінансових зобов'язань, яку доцільно визначати за формулою

$$РВФЗ = \frac{ФВ}{СФЗ}, \quad (4)$$

де РВФЗ - розрахункова вартість фінансових зобов'язань;

ФЗ - фінансові витрати підприємства за звітний період;

СФЗ - середня величина фінансових зобов'язань за відповідний період.

У контексті оцінювання вартості боргу РВФЗ дає змогу визначити, наскільки обслуговування боргового або боргоподібного фінансування впливає на фінансовий результат і потенційну платоспроможність підприємства.

У процесі аналізу важливо розмежовувати договірну процентну ставку за кредитом і розрахунковий показник РВФЗ. Якщо фінансові витрати включають не лише проценти за банківськими кредитами і позиками, а й процентні витрати за орендними зобов'язаннями, витрати за відстроченими платежами або інші фінансові витрати, пов'язані з користуванням залученими ресурсами, цей показник не можна ототожнювати зі ставкою банківського кредиту. Його доцільно використовувати для оцінювання впливу фінансових витрат на фінансовий результат і боргове навантаження підприємства.

Для прикладної конкретизації запропонованого підходу використаємо фінансову звітність підприємства АТ «Київпроект» за 2023–2025 рр., яке має будівельно-проектний профіль діяльності у сфері архітектури, геології та геодезії, інжинірингу, а також надання в оренду й експлуатацію власного нерухомого майна. Фінансова звітність за 2025 рік, оприлюднена на офіційному

сайті підприємства, підготовлена відповідно до МСФЗ, дає змогу сформувати актуальний динамічний ряд. Особливість АТ «Київпроект» полягає в тому, що підприємство не є типовим будівельним підрядником, який визнає дохід за довгостроковими договорами будівельного підряду на основі методу понесених витрат. Водночас його фінансова звітність містить інформацію, розкрити відповідно до IFRS 15, щодо доходу від договорів з клієнтами, зобов'язань за такими договорами та відсутності активів за договорами з клієнтами, а також інформацію відповідно до IAS 37 щодо забезпечень і умовних зобов'язань. У примітках зазначено, що договори з клієнтами не містять значного компонента фінансування, строки сплати дебіторської заборгованості зазвичай не перевищують 30 днів, контрактні активи протягом звітного й попереднього періодів не визнавалися, компенсація є фіксованою, а всі договори містять одне зобов'язання щодо виконання. Розрахунок основних індикаторів за даними АТ «Київпроект» наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Розрахунок індикаторів впливу облікової інформації на боргове навантаження АТ «Київпроект» у 2023 - 2025 рр.

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Дохід від договорів з клієнтами, тис. грн	1 634	950	986
Контрактні активи, тис. грн	0	0	0
Індекс обачності визнання доходу <i>ІОВД</i>	1,000	1,000	1,000
Договірні зобов'язання, тис. грн	180 454	213 520	255 434
Загальна сума активів, тис. грн	223 071	254 989	297 176
Частка договірних зобов'язань в активах, %	80,90	83,74	85,95
Поточні забезпечення, тис. грн	240	256	381
Інтенсивність забезпечень <i>ІЗ</i> , %	0,108	0,100	0,128
Фінансові зобов'язання на кінець року, тис. грн	1 746	976	2 092
Фінансові витрати, тис. грн	9	506	811
Розрахункова вартість фінансових зобов'язань <i>РВФЗ</i> , %	0,52	37,18	52,87
Фінансові витрати до середньої суми зобов'язань, %	0,006	0,251	0,340

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності АТ «Київпроект» за 2023–2025 рр. [18-20]

Як видно з табл. 1, відсутність контрактних активів у 2023–2025 рр. означає, що підприємство не накопичувало в балансі дохід, який ще не був оформлений як право на оплату. У 2023 р. у звітності прямо зазначено, що контрактні активи не визнавалися, а зобов'язання виконувалися в момент виконання робіт або завершення надання послуг, причому строк від прийняття зобов'язання до його задоволення зазвичай не перевищував 30 днів. Аналогічна логіка розкриття збережена у 2024 та 2025 рр., що свідчить про відносно низький ризик передчасного визнання доходу за тими операціями, які підпадають під сферу IFRS 15.

Значна частка зобов'язань за договорами з клієнтами в активах свідчить про те, що підприємство має суттєвий обсяг зобов'язань перед замовниками, за якими дохід ще не визнано. У 2023 р. загальна сума таких зобов'язань становила 180 454 тис. грн, у 2024 р. вона зросла до 213 520 тис. грн, а у 2025 р. досягла 255 434 тис. грн. Для кредитора це має подвійне значення. З одного боку, відкладене визнання доходу свідчить про обачність, оскільки підприємство не відображає дохід до виконання відповідних умов договору. З іншого боку, висока частка зобов'язань за договорами з клієнтами в активах потребує додаткового аналізу строків їх виконання, зв'язку з конкретними договорами та можливого впливу на ліквідність підприємства.

Інтенсивність забезпечень упродовж 2023–2025 рр. залишалася низькою, однак у 2025 р. зросла до 0,128 % активів. У фінансовій звітності підприємства зазначено, що інші забезпечення включають забезпечення виплат відпусток працівникам і забезпечення щодо штрафних санкцій за результатами податкової перевірки. Водночас забезпечення за судовими справами не створювалися, оскільки ймовірність вибуття ресурсів була оцінена як нижча ніж 50 %. З позиції IAS 37 це є показовим прикладом того, що не кожна невизначеність визнається забезпеченням. Якщо вибуття ресурсів не є достатньо ймовірним, відповідна інформація може

розкриватися у примітках як умовне зобов'язання або як інший суттєвий фактор невизначеності.

Розрахункова вартість фінансових зобов'язань у 2024–2025 рр. істотно зросла. У 2024 р. фінансові витрати становили 506 тис. грн, а у 2025 р. - 811 тис. грн. У примітках до фінансової звітності вони розкриті як процентні витрати, пов'язані із застосуванням дисконтування. За відносно невеликої суми фінансових зобов'язань показник РВФЗ у 2024–2025 рр. набуває високих значень, тому його не слід ототожнювати з договірною процентною ставкою за банківським кредитом. РВФЗ доцільно трактувати як аналітичний індикатор впливу фінансових витрат, визнаних у звітності, на фінансовий результат і боргове навантаження підприємства.

Отримані результати дають змогу сформуванню кількох узагальнень. Якщо підприємство не визнає активів за договорами з клієнтами, має фіксовану винагороду, короткий строк розрахунків і одне зобов'язання до виконання, ризик передчасного визнання доходу за IFRS 15 є нижчим. Водночас значна сума зобов'язань за договорами з клієнтами означає, що кредитор має аналізувати не лише дохід звітного періоду, а й майбутній обсяг робіт або послуг, необхідний для виконання таких зобов'язань. У випадку АТ «Київпроект» це особливо помітно, оскільки зобов'язання за договорами з клієнтами перевищують 80 % активів у кожному з трьох досліджуваних років.

Для будівельного підприємства, яке здійснює діяльність на основі довгострокових договорів будівельного підряду, подібна ситуація може свідчити про значний обсяг отриманих авансів або передоплат від замовників, за якими дохід ще не було визнано, оскільки відповідні зобов'язання щодо виконання робіт або надання послуг залишаються невиконаними. Така структура звіту про фінансовий стан може позитивно впливати на поточну ліквідність підприємства за умови, що отримані кошти забезпечені необхідними ресурсами, кошторисно підтвердженими витратами та контрольованим графіком виконання робіт. Водночас ця структура звіту

може створювати додатковий ризик для кредиторів, якщо авансові кошти вже використані, тоді як майбутні витрати, необхідні для виконання договорів, перевищують первісно очікувані економічні вигоди. Саме за таких обставин проявляється взаємозв'язок між IFRS 15 та IAS 37, оскільки у разі, коли неминучі витрати на виконання договору перевищують очікувані вигоди від нього, підприємство має оцінити наявність обтяжливого контракту та потребу у визнанні відповідного забезпечення.

Кредитор ж потребують не ізольований аналіз окремих статей фінансової звітності, а комплексне оцінювання трьох груп показників, які дають змогу встановити, наскільки визнаний дохід пов'язаний з реальними або очікуваними грошовими потоками. Перша група характеризує якість визнаного доходу та охоплює активи за договорами з клієнтами, строки інкасації дебіторської заборгованості, наявність змінної винагороди і порядок виконання зобов'язань щодо передання товарів або послуг замовнику. Друга - відображає майбутні відтоки економічних вигід, які можуть виникнути у зв'язку із забезпеченнями, умовними зобов'язаннями, судовими спорами, гарантійними витратами або штрафними санкціями. Третя група характеризує фінансове навантаження підприємства, що проявляється у фінансових витратах, зобов'язаннях, які мають характер боргового фінансування, а також у впливі витрат, пов'язаних із застосуванням дисконтування, на фінансовий результат. Якщо зазначені групи показників аналізуються окремо, кредитор отримує лише фрагментарне уявлення про ризик, тоді як їх оцінювання в єдиній логіці дає змогу визначити, наскільки звітний прибуток підтверджується майбутніми грошовими потоками та чи не супроводжується він прихованими або недостатньо розкритими зобов'язаннями.

На основі проведеного аналізу доцільно запропонувати інтегральний індекс якості облікового розкриття за IFRS 15 та IAS 37, який дає змогу оцінити корисність фінансової звітності будівельного підприємства для кредиторів під час визначення кредитного ризику. До складу такого індексу

можуть бути включені дев'ять критеріїв, зокрема розкриття способу визнання доходу, подання інформації про активи за договорами з клієнтами, деталізація зобов'язань за договорами з клієнтами, зазначення строків розрахунків, опис змінної винагороди, розкриття забезпечень за видами, пояснення умовних зобов'язань, подання складу фінансових витрат і характеристика фінансових зобов'язань. За кожним критерієм підприємство може отримувати один бал за наявності змістовного розкриття або нуль балів у разі його відсутності, що дає змогу формалізувати оцінювання якості приміток до фінансової звітності та порівнювати підприємства між собою.

Інтегральний індекс якості облікового розкриття доцільно визначати за формулою:

$$\text{ПОР} = \frac{\sum_{i=1}^n K_i}{n}, \quad (5)$$

де ПОР - інтегральний індекс якості облікового розкриття за IFRS 15 та IAS 37;

K_i - значення i -го критерію розкриття, яке дорівнює 1 за наявності змістовного розкриття та 0 за його відсутності;

n - загальна кількість критеріїв оцінювання.

Якщо ПОР \rightarrow 1, тим вищою є якість облікового розкриття у фінансовій звітності підприємства. І навпаки, якщо ПОР \rightarrow 0, це свідчить про недостатню деталізацію приміток і підвищений рівень інформаційної невизначеності для кредиторів.

Для АТ «Київпроект» за даними відкритої звітності можна умовно оцінити ПОР на рівні 7 із 9, оскільки підприємство розкриває основу підготовки звітності за МСФЗ, політику визнання доходу, відсутність контрактних активів, суму договірних зобов'язань, характер забезпечень, умовні зобов'язання, фінансові витрати та фінансові зобов'язання. Водночас подальшого посилення потребує деталізація довгострокових договірних зобов'язань за строками виконання, а також пояснення впливу дисконтування на фінансові витрати. Саме ці два елементи є важливими для

кредиторів, оскільки вони пов'язані з майбутніми грошовими потоками та оцінкою боргової спроможності.

Практичне значення запропонованої системи показників оцінювання впливу облікових рішень за IFRS 15 та IAS 37 на вартість боргу полягає в тому, що вона дає змогу розглядати фінансову звітність будівельного підприємства не лише як форму подання підсумкових фінансових результатів, а як інформаційну базу для оцінювання кредитного ризику. Такий підхід передбачає аналіз не тільки величини прибутку, а й способу його формування, обґрунтованості визнання доходу, наявності права на оплату, обсягу майбутніх витрат, забезпечень та зобов'язань за договорами з клієнтами.

Для будівельного підприємства це означає, що облікова політика за IFRS 15 та IAS 37 має бути узгоджена з фінансовою стратегією і політикою залучення боргового капіталу. Якщо підприємство прагне знизити ризикову надбавку у вартості боргового фінансування, воно повинно не лише відображати прибуток у фінансовій звітності, а й забезпечувати достатнє розкриття інформації про те, за якими договорами цей прибуток сформовано, чи підтверджений він правом на оплату, які майбутні витрати можуть вплинути на грошові потоки та які зобов'язання перед замовниками залишаються невиконаними.

Для будівельних підприємств України узгодження облікової політики з потребами кредитного аналізу набуває особливої актуальності в умовах воєнної економіки, відновлення інфраструктури, зростання вартості ресурсів та посилення ролі зовнішніх кредиторів і донорів. Адже, якщо замислитись, формально однакова сума доходу у проєктах відбудови може мати різну кредитну якість, оскільки для оцінювання ризику важливо, чи підтверджена вона актами виконаних робіт, чи пов'язана з отриманими авансами, чи супроводжується гарантійними зобов'язаннями, штрафними умовами, індексацією ціни або ризиком перевищення кошторису. Саме тому фінансова звітність будівельного підприємства має не лише відповідати вимогам

міжнародних стандартів, а й містити достатні пояснення щодо економічної природи доходів, забезпечень і зобов'язань, щоб користувачі звітності могли обґрунтовано оцінити здатність підприємства залучати й обслуговувати борговий капітал.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що методи визнання доходів за IFRS 15 та оцінювання забезпечень за IAS 37 мають безпосереднє значення для формування вартості боргового фінансування будівельних підприємств, оскільки вони впливають не лише на показники прибутковості, а й на якість інформації, яку кредитори використовують під час оцінювання кредитного ризику. Установлено, що цей вплив реалізується через три взаємопов'язані напрями, а саме через стабільність і достовірність прибутку, видимість майбутніх витрат і зобов'язань, а також рівень довіри кредиторів до розкритої у фінансовій звітності інформації.

Обґрунтовано, що для будівельних підприємств, діяльність яких пов'язана з довгостроковими договорами, авансами замовників, активами й зобов'язаннями за договорами з клієнтами, гарантійними витратами, штрафними санкціями та ризиком обтяжливих контрактів, облікова політика за IFRS 15 та IAS 37 має розглядатися не як суто технічний елемент підготовки звітності, а як складова фінансової комунікації з кредиторами. Якщо підприємство послідовно документує професійні судження, не накопичує необґрунтованих активів за договорами з клієнтами, своєчасно визнає забезпечення та розкриває умовні зобов'язання, кредитор отримує якіснішу інформаційну базу для оцінювання майбутніх грошових потоків і ризику неповернення боргу. У протилежному випадку навіть формально прийнятні показники прибутковості можуть супроводжуватися підвищеною премією за ризик, що безпосередньо збільшує вартість боргового капіталу.

Практичне значення застосування запропонованої системи індикаторів полягає в можливості його використання будівельними підприємствами для підвищення прозорості звітності, аудиторами для перевірки обґрунтованості

оцінкових суджень, а кредиторами та фінансовими аналітиками для глибшого оцінювання боргового навантаження, майбутніх відтоків ресурсів і здатності підприємства обслуговувати залучений капітал.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням кількісної методики оцінювання впливу облікової політики за IFRS 15 та IAS 37 на фактичну вартість боргу будівельних підприємств, формуванням галузевого індексу якості облікового розкриття, а також проведенням емпіричного аналізу на вибірці підприємств, що реалізують будівельні та інфраструктурні проекти в Україні.

Література

1. IFRS Foundation. IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers. London : IFRS Foundation, 2026. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/> (дата звернення: 08.05.2026).

2. IFRS Foundation. IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets. London : IFRS Foundation, 2026. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/> (дата звернення: 08.05.2026).

3. Leuz C., Verrecchia R. E. The Economic Consequences of Increased Disclosure. *Journal of Accounting Research*. 2000. Vol. 38. P. 91–124. DOI: <https://doi.org/10.2307/2672910>

4. Sengupta P. Corporate Disclosure Quality and the Cost of Debt. *The Accounting Review*. 1998. Vol. 73, No. 4. P. 459–474. DOI: <https://doi.org/10.2308/TAR-1325290>

5. Francis J., LaFond R., Olsson P., Schipper K. The Market Pricing of Accruals Quality. *Journal of Accounting and Economics*. 2005. Vol. 39, No. 2. P. 295–327. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.06.003>

6. Bharath S. T., Sunder J., Sunder S. V. Accounting Quality and Debt Contracting. *The Accounting Review*. 2008. Vol. 83, No. 1. P. 1–28. DOI: <https://doi.org/10.2308/accr.2008.83.1.1>

7. Daske H., Hail L., Leuz C., Verdi R. Adopting a Label: Heterogeneity in the Economic Consequences Around IAS/IFRS Adoptions. *Journal of Accounting Research*. 2013. Vol. 51, No. 3. P. 495–547. DOI: <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12005>

8. Florou A., Kosi U. Does Mandatory IFRS Adoption Facilitate Debt Financing? *Review of Accounting Studies*. 2015. Vol. 20. P. 1407–1456. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11142-015-9325-z>

9. Cascino S., Gassen J. What Drives the Comparability Effect of Mandatory IFRS Adoption? *Review of Accounting Studies*. 2015. Vol. 20. P. 242–282. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11142-014-9296-5>

10. Schipper K., Schrand C. M., Shevlin T., Wilks T. J. Reconsidering Revenue Recognition. *Accounting Horizons*. 2009. Vol. 23, No. 1. P. 55–68. DOI: <https://doi.org/10.2308/acch.2009.23.1.55>

11. KPMG. Revenue IFRS 15 Handbook. KPMG IFRG Limited, 2025. URL: <https://kpmg.com/xx/en/what-we-do/services/audit/corporate-reporting-institute/ifrs/revenue/handbook-revenue-ifrs15.html> (дата звернення: 08.05.2026).

12. Lopes A. I., Reis A. Are Provisions and Contingent Liabilities Priced by the Market? An Exploratory Study in Portugal and the United Kingdom. *Meditari Accountancy Research*. 2019. Vol. 27, No. 2. P. 228–257. DOI: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-09-2017-0212>

13. Лучко М., Мельник Н. МСФЗ-звітність: практичні аспекти переходу. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4. С. 42–53. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/37054> (дата звернення: 08.05.2026).

14. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту : навчальний посібник. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 128с.

15. Танасієва М.М., Ковальчук Т.М. Міжнародні стандарти фінансової звітності : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 224с.
16. Сас Л., Баланюк І., Шеленко Д., Василюк М., Матковський П., Гнатишин Л. Міжнародні стандарти фінансової звітності в обліковій системі України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2023. Vol. 1, No. 48. P. 78–90. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3952>.
17. International Accounting Standards Board. Onerous Contracts. Cost of Fulfilling a Contract. Amendments to IAS 37. London : IFRS Foundation, 2020. URL: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2020/onerous-contracts-cost-of-fulfilling-a-contract/> (дата звернення: 08.05.2026).
18. АТ «Київпроект». Фінансова звітність за 2023 рік на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ. URL: https://kyivproekt.com/cms/about_the_company/finance/2023.html (дата звернення: 08.05.2026).
19. АТ «Київпроект». Фінансова звітність за 2024 рік на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ. URL: https://kyivproekt.com/cms/about_the_company/finance/2024.html (дата звернення: 08.05.2026).
20. АТ «Київпроект». Фінансова звітність за 2025 рік на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ. URL: https://kyivproekt.com/cms/about_the_company/finance/2025.html (дата звернення: 08.05.2026).

References

1. IFRS Foundation (2026), IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers, IFRS Foundation, London, available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/> (Accessed 8 May 2026).

2. IFRS Foundation (2026), IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets, IFRS Foundation, London, available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/> (Accessed 8 May 2026).

3. Leuz, C. and Verrecchia, R. E. (2000), “The Economic Consequences of Increased Disclosure”, *Journal of Accounting Research*, vol. 38, pp. 91–124. <https://doi.org/10.2307/2672910>.

4. Sengupta, P. (1998), “Corporate Disclosure Quality and the Cost of Debt”, *The Accounting Review*, vol. 73, no. 4, pp. 459–474. <https://doi.org/10.2308/TAR-1325290>.

5. Francis, J., LaFond, R., Olsson, P. and Schipper, K. (2005), “The Market Pricing of Accruals Quality”, *Journal of Accounting and Economics*, vol. 39, no. 2, pp. 295–327. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.06.003>.

6. Bharath, S. T., Sunder, J. and Sunder, S. V. (2008), “Accounting Quality and Debt Contracting”, *The Accounting Review*, vol. 83, no. 1, pp. 1–28. <https://doi.org/10.2308/accr.2008.83.1.1>.

7. Daske, H., Hail, L., Leuz, C. and Verdi, R. (2013), “Adopting a Label: Heterogeneity in the Economic Consequences Around IAS/IFRS Adoptions”, *Journal of Accounting Research*, vol. 51, no. 3, pp. 495–547. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12005>.

8. Florou, A. and Kosi, U. (2015), “Does Mandatory IFRS Adoption Facilitate Debt Financing?”, *Review of Accounting Studies*, vol. 20, pp. 1407–1456. <https://doi.org/10.1007/s11142-015-9325-z>.

9. Cascino, S. and Gassen, J. (2015), “What Drives the Comparability Effect of Mandatory IFRS Adoption?”, *Review of Accounting Studies*, vol. 20, pp. 242–282. <https://doi.org/10.1007/s11142-014-9296-5>.

10. Schipper, K., Schrand, C. M., Shevlin, T. and Wilks, T. J. (2009), “Reconsidering Revenue Recognition”, *Accounting Horizons*, vol. 23, no. 1, pp. 55–68. <https://doi.org/10.2308/acch.2009.23.1.55>.

11. KPMG (2025), Revenue IFRS 15 Handbook, KPMG IFRG Limited, available at: <https://kpmg.com/xx/en/what-we-do/services/audit/corporate-reporting-institute/ifrs/revenue/handbook-revenue-ifrs15.html> (Accessed 8 May 2026).

12. Lopes, A. I. and Reis, A. (2019), “Are Provisions and Contingent Liabilities Priced by the Market? An Exploratory Study in Portugal and the United Kingdom”, *Meditari Accountancy Research*, vol. 27, no. 2, pp. 228–257. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-09-2017-0212>.

13. Luchko, M. and Melnyk, N. (2019), “IFRS reporting: practical aspects of transition”, *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 4, pp. 42–53, available at: <https://dspace.wunu.edu.ua/> (Accessed 8 May 2026).

14. Hevlych, L. L. and Hevlych, I. H. (2021), *Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti ta audytu [International Financial Reporting and Auditing Standards]*, DonNU imeni Vasylia Stusa, Vinnytsia, Ukraine.

15. Tanasiieva, M. M. and Kovalchuk, T. M. (2023), *Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti [International Financial Reporting Standards]*, Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yu. Fedkovycha, Chernivtsi, Ukraine.

16. Sas, L., Balaniuk, I., Shelenko, D., Vasyliuk, M., Matkovskyi, P. and Hnatyshyn, L. (2023), “International Financial Reporting Standards in the accounting system of Ukraine”, *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 1, no. 48, pp. 78–90. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3952>.

17. International Accounting Standards Board (2020), *Onerous Contracts. Cost of Fulfilling a Contract. Amendments to IAS 37*, IFRS Foundation, London, available at: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2020/onerous-contracts-cost-of-fulfilling-a-contract/> (Accessed 8 May 2026).

18. AT “Kyivproekt” (2025), “Financial statements for 2023 based on the IFRS financial reporting taxonomy”, available at:

https://kyivproekt.com/cms/about_the_company/finance/2023.html (Accessed 8 May 2026).

19. AT “Kyivproekt” (2025), “Financial statements for 2024 based on the IFRS financial reporting taxonomy”, available at: https://kyivproekt.com/cms/about_the_company/finance/2024.html (Accessed 8 May 2026).

20. AT “Kyivproekt” (2026), “Financial statements for 2025 based on the IFRS financial reporting taxonomy”, available at: https://kyivproekt.com/cms/about_the_company/finance/2025.html (Accessed 8 May 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 12.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26